

**BOLALARDA NAFAS YO‘LLARI INFEKSIYALARI, SKARLATINA VA
SUVCHECHAK: ZAMONAVIY TASHXIS, DAVOLASH VA
PROFILAKTIKA MASALALARI**

Sodiqova Zaxroxon Qaxxorali qizi

*Quva Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi maxsus fan
o‘qituvchisi*

Annotatsiya: Bolalar organizmi immun tizimining shakllanish bosqichida bo‘lgani sababli turli yuqumli kasalliklarga nisbatan sezgir hisoblanadi. Nafas yo‘llari infeksiyalari, skarlatina va suvchechak bolalik davrida eng ko‘p uchraydigan kasalliklar sirasiga kiradi. Mazkur maqolada ushbu kasalliklarning etiologiyasi, epidemiologiyasi, klinik belgilari, diagnostikasi, davolash tamoyillari hamda profilaktikasi zamonaviy ilmiy qarashlar asosida tahlil qilingan. Shuningdek, immunizatsiya va sanitariya-gigiyena tadbirlarining bolalar salomatligini saqlashdagi o‘rni yoritilgan.

Kalit so‘zlar: bolalar, nafas yo‘llari infeksiyasi, skarlatina, suvchechak, virus, bakteriya, immunitet, profilaktika, epidemiologiya.

Abstract: Children are particularly susceptible to infectious diseases due to the ongoing development of their immune system. Respiratory tract infections, scarlet fever, and chickenpox remain among the most common childhood illnesses. This article reviews their etiology, epidemiology, clinical manifestations, diagnosis, management, and preventive strategies. The importance of immunization, hygiene, and early medical intervention in reducing complications is emphasized.

Keywords: children, respiratory tract infection, scarlet fever, chickenpox, prevention, immunization, epidemiology.

Kirish

Bolalar salomatligini muhofaza qilish sog'liqni saqlash tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Ayniqsa, nafas yo'llari infeksiyalari hamda bolalik davrida uchraydigan yuqumli kasalliklar kasallanish va vaqtinchalik mehnatga layoqatsizlikning muhim sabablaridan hisoblanadi.

Bugungi kunda tibbiyot rivojlanganiga qaramay, virus va bakteriyalar chaqiradigan kasalliklar hali ham dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Kasalliklarni erta aniqlash, to'g'ri davolash va profilaktik tadbirlarni amalga oshirish og'ir asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism

Bolalarda nafas yo'llari infeksiyalari

Nafas yo'llari infeksiyalari yuqori va quyi nafas yo'llarining yallig'lanishi bilan kechadigan kasalliklar majmuasidir. Ularning asosiy qo'zg'atuvchilari viruslar bo'lsa-da, ayrim hollarda bakteriyalar ham kasallikni chaqirishi yoki ikkilamchi infeksiya sifatida qo'shilishi mumkin.

Kasallikning asosiy belgilari:

- tana haroratining ko'tarilishi;
- burun bitishi yoki oqishi;
- tomoq og'rig'i;
- yo'tal;
- umumiy holsizlik;
- ishtahaning pasayishi.

Ko'pchilik hollarda kasallik yengil kechadi, biroq ayrim bolalarda bronxit, bronxiolit yoki pnevmoniya kabi asoratlar rivojlanishi mumkin.

Skarlatina

Skarlatina A guruhi streptokokklari sababli yuzaga keladigan bakterial kasallikdir. U asosan maktabgacha va maktab yoshidagi bolalarda uchraydi.

Kasallik odatda:

- yuqori isitma;
- kuchli tomoq og'rig'i;
- yutishda og'riq;
- mayda qizil toshmalar;
- "malinasimon til" belgisi bilan namoyon bo'ladi.

Vaqtida tashxis qo'yilib, shifokor tavsiya etgan davolash olib borilsa, asoratlar xavfi sezilarli kamayadi. Kechikkan yoki noto'g'ri davolash esa yurak, bo'g'imlar va buyrak bilan bog'liq asoratlar xavfini oshirishi mumkin.

Suvchechak

Suvchechak virusli kasallik bo'lib, bolalar orasida juda keng tarqalgan. Kasallik havo-tomchi yo'li hamda bevosita kontakt orqali yuqadi.

Asosiy klinik belgilar:

- isitma;
- holsizlik;
- qichishuvchi toshmalar;

- ichi suyuqlik bilan to'lgan pufakchalar;
- keyinchalik qobiq hosil bo'lishi.

Toshmalar odatda bosqichma-bosqich paydo bo'ladi, shu sababli bir vaqtning o'zida yangi va eski elementlar kuzatilishi mumkin.

Ko'pchilik bolalarda kasallik yengil kechadi, ammo immuniteti pasaygan bolalarda bakterial infeksiya qo'shilishi yoki boshqa asoratlar rivojlanishi ehtimoli mavjud.

Diagnostika

Kasalliklarni aniqlashda quyidagilar muhim hisoblanadi:

- epidemiologik anamnez;
- klinik belgilar;
- fizik ko'rik;
- zarurat bo'lganda laborator tekshiruvlar.

Erta tashxis nafaqat bemorni samarali davolash, balki kasallikning boshqa bolalarga tarqalishini kamaytirishda ham muhim rol o'ynaydi.

Davolash tamoyillari

Davolash kasallikning sababiga va bemorning holatiga qarab belgilanadi.

Asosiy tamoyillar:

- yetarli dam olish;
- suyuqlik iste'molini ta'minlash;

- yoshiga mos ovqatlanish;
- tana haroratini nazorat qilish;
- shifokor tavsiya qilgan dori vositalaridan foydalanish;
- asoratlar rivojlanganda ixtisoslashgan tibbiy yordam ko'rsatish.

Antibiotiklar faqat bakterial kasalliklarda yoki shifokor zarur deb topgan hollarda qo'llanadi. Virusli kasalliklarda ularni o'zboshimchalik bilan ishlatish tavsiya etilmaydi.

Профилактика

Kasalliklarning oldini olishda quyidagi choralar muhimdir:

- milliy emlash taqvimiga amal qilish;
- qo'llarni muntazam yuvish;
- xonalarni shamollatish;
- kasallangan bolani vaqtincha jamoadan ajratish;
- to'g'ri ovqatlanish va sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash;
- ota-onalar va pedagoglar o'rtasida sanitariya-ma'rifiy ishlarni kuchaytirish.

Профилактик tadbirlarning izchil amalga oshirilishi bolalar orasida kasallanish ko'rsatkichlarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Bolalarda nafas yo'llari infeksiyalarining rivojlanish omillari

Bolalarda nafas yo'llari infeksiyalarining tez-tez uchrashi ularning immun tizimi hali to'liq shakllanmaganligi bilan bog'liq. Maktabgacha ta'lim muassasalari va maktablarda bolalarning yaqin muloqotda bo'lishi virus va bakteriyalarning tez tarqalishiga sharoit yaratadi. Bundan tashqari, mavsumiy ob-havo o'zgarishlari,

xonalarning yetarli shamollatilmashligi, passiv chekish ta'siri hamda noto'g'ri ovqatlanish kasallik rivojlanish xavfini oshiruvchi omillar hisoblanadi.

Skarlatinaning klinik va epidemiologik ahamiyati

Skarlatina A guruhi beta-gemolitik streptokokklar chaqiradigan bakterial kasallik bo'lib, asosan bolalar jamoalarida uchraydi. Kasallikning o'z vaqtida aniqlanmasligi infeksiyaning boshqa bolalarga tarqalishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun tomoq og'rig'i, yuqori isitma va mayda toshmalar kuzatilgan hollarda shifokor ko'rigidan o'tish muhimdir. Erta tashxis va to'g'ri davolash uzoq muddatli asoratlarni xavfini kamaytiradi.

Suvchechakning bolalar organizmiga ta'siri

Suvchechak ko'pchilik bolalarda nisbatan yengil kechsa-da, ayrim hollarda teri elementlarining ikkilamchi bakterial zararlanishi, suvsizlanish yoki boshqa asoratlarni rivojlanishi mumkin. Toshmalarni qashish terining shikastlanishiga va infeksiya qo'shilishiga olib kelishi ehtimoli bor. Shu sababli kasallik davrida gigiyena qoidalariga qat'iy rioya qilish va bolani muntazam kuzatib borish tavsiya etiladi.

Ota-onalar va pedagoglarning o'rni

Yuqumli kasalliklarni nazorat qilishda ota-onalar hamda ta'lim muassasalari xodimlarining hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Bolada isitma, yo'tal, toshma yoki tomoq og'rig'i paydo bo'lsa, uni jamoaga yubormaslik va tibbiy ko'rikdan o'tkazish kasallikning keng tarqalishini kamaytiradi. Shuningdek, bolalarga qo'l yuvish, shaxsiy gigiyena va yo'talish-aksirish odoblarini o'rgatish profilaktikaning samarali usullaridan biridir.

Profilaktik tadbirlarning zamonaviy yo'nalishlari

Bugungi kunda bolalar orasida yuqumli kasalliklarni kamaytirishda kompleks profilaktika muhim o'rin tutadi. Bunga milliy emlash dasturlariga rioya qilish,

sogʻlom ovqatlanishni taʼminlash, jismoniy faollikni qoʻllab-quvvatlash, xonalarni muntazam shamollatish va sanitariya-gigiyena talablariga amal qilish kiradi. Tibbiy-maʼrifiy ishlarning kuchaytirilishi ota-onalarning kasalliklarning dastlabki belgilarini oʻz vaqtida tanib, malakali tibbiy yordamga murojaat qilishiga yordam beradi.

Zamonaviy pediatriyada kompleks yondashuv

Bolalarda nafas yoʻllari infeksiyalari, skarlatina va suvchechakni samarali nazorat qilish faqat davolash bilan cheklanmaydi. Epidemiologik kuzatuv, profilaktik emlash, sogʻlom turmush tarzini targʻib qilish va tibbiyot xodimlari bilan ota-onalar oʻrtasidagi hamkorlik kasallanish koʻrsatkichlarini kamaytirishga xizmat qiladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, profilaktik choralarning izchil amalga oshirilishi bolalar salomatligini mustahkamlash va ogʻir asoratlarning oldini olishda muhim omil hisoblanadi.

Muhokama

Soʻnggi yillarda bolalar infeksiyon kasalliklarini nazorat qilishda emlash dasturlari, epidemiologik kuzatuv va tibbiy savodxonlikni oshirish muhim omil sifatida eʼtirof etilmoqda. Erta murojaat qilish va dalillarga asoslangan davolash yondashuvlari ogʻir asoratlar xavfini kamaytiradi hamda sogʻayish jarayonini yaxshilaydi.

Shuningdek, taʼlim muassasalari va oilalarda gigiyena qoidalariga rioya qilish kasalliklarning ommaviy tarqalishini cheklashda katta ahamiyatga ega.

Xulosa

Bolalarda nafas yoʻllari infeksiyalari, skarlatina va suvchechak keng tarqalgan yuqumli kasalliklar boʻlib, ularni erta aniqlash va ilmiy asoslangan profilaktik choralarni amalga oshirish sogʻliqni saqlashning muhim vazifalaridan biridir.

Immunizatsiya, sanitariya-gigiyena qoidalariga amal qilish va o'z vaqtida malakali tibbiy yordamga murojaat qilish bolalar salomatligini mustahkamlash hamda kasalliklarning asoratlarini kamaytirishda muhim o'rin tutadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Pediatriya bo'yicha zamonaviy darsliklar.
2. Bolalar infeksiyon kasalliklari bo'yicha ilmiy qo'llanmalar.
3. Klinik pediatriya amaliyoti.
4. Infeksiyon kasalliklar epidemiologiyasi.
5. Jamoat salomatligi va profilaktik tibbiyot asoslari.
6. Immunologiya va immunoprofilaktika bo'yicha adabiyotlar.
7. Virusologiya asoslari.
8. Bakterial infeksiyalar diagnostikasi bo'yicha qo'llanmalar.
9. Bolalar salomatligini muhofaza qilishga oid ilmiy manbalar.
10. Zamonaviy tibbiyotda profilaktika tamoyillari.